

نام اثر: مطالعات آمایش حوزه‌های علمیه
پیوست پنجم (وضع مطلوب استقرار حوزه‌های علمیه)

تدوین: دفتر برنامه ریزی و نظارت راهبردی،
مدیریت بودجه و برنامه‌ریزی راهبردی
آماده‌سازی و چاپ: اندیشکده دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مدیریت اجرایی: محمد وکیلی
ویرایش: حمیدرضا تیموری
طراحی و صفحه‌آرایی: محمود هدایی

صندوق پستی: ۳۴۳۳ - ۳۷۱۸۵

شماره تماس: ۳۳۱۳۳۲۶۱ - ۰۲۵

آدرس: قم - جمکران - بلوار انتظار - مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی - مدیریت اندیشکده

مطالعات آمایش

حوزه‌های علمیه

پیوست پنجم

وضع مطلوب استقرار حوزه‌های علمیه

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
بهمن ۱۴۰۰ / ویراست اول

فهرست مطالب

مقدمه.....	۹
۱. ساختار مطلوب واحدهای حوزوی.....	۱۰
۲. برآورد ظرفیت آموزشی مطلوب واحدهای حوزوی.....	۲۱
۳. برآورد ظرفیت پذیرش سالانه مطلوب.....	۲۸
۴. تعداد واحدهای آموزشی حوزوی مطلوب.....	۳۷
۵. اولویت‌بندی استان‌ها در تأسیس و.....	۴۱
نتیجه اولویت‌بندی استان‌ها:.....	۵۱

پیش‌گفتار

سرعت تحولات دنیای معاصر، به‌ویژه پس از پیروزی انقلاب اسلامی، چنان شتاب گرفته که نوسازی و به‌روزرسانی تمام نهادهای از جمله نهادهای دینی و فرهنگی اجتناب‌ناپذیر است. ازاین‌رو با توجه به نقش و جایگاه بی‌بدیل حوزه‌های علمیه در نظام اسلامی و انتظاراتی که از این نهاد مقدس وجود دارد، مدیریت حوزه‌های علمیه فرایندهای تدوین، اصلاح، ارتقا و روزآمدسازی اسناد، مأموریت‌ها، سیاست‌ها، برنامه‌ها، نظام‌نامه‌ها و ساختارهای خود را به‌ویژه در دوره مدیریت حضرت آیت‌الله اعرافی، در اولویت قرار داده است تا بتواند ضمن تحقق این مطالبات و انتظارات، زمینه حضور بیش‌ازپیش حوزه‌های علمیه در میدان علم و عمل و ایفای نقش مثبت در حل مشکلات و معضلات ملی و فراملی را فراهم آورد. دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی، در راستای تحقق این اولویت، ضمن ارج‌نهادن به تلاش‌ها و زحمات چندین ساله‌ای که برای تهیه این اسناد و طرح‌ها توسط معاونت‌ها، دفاتر و مراکز مختلف مدیریت حوزه‌های علمیه صورت گرفته است، نسبت به جمع‌بندی، نهایی‌سازی و چاپ آن‌ها اقدام کرده است. بی‌تردید ارائه نظرات و پیشنهادات سازنده اساتید و صاحب‌نظران حوزوی موجب ارتقای کمی و کیفی این اسناد و طرح‌ها خواهد شد. لازم به توضیح است نسخه‌های چاپ شده در این مجموعه، برابر با آخرین نسخه‌های مصوب بوده و در صورت هر تغییری، در چاپ جدید اعمال و به علاقه‌مندان عرضه خواهد شد.

مدیریت حوزه‌های علمیه
دفتر برنامه‌ریزی و نظارت راهبردی
مدیریت اندیشکده
فروردین ۱۴۰۱ شمسی

وَلْتَكُنْ مِنْكُمْ أُمَّه يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ
وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ
وَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

آل عمران، ١٠٤

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ
مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِّيَتَفَقَّهُوا فِي
الدِّينِ وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ
لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

توبه، ١٢٢

مقدمه

در این فصل به طور مشخص وضع مطلوب مطالعات آمایش واحدهای حوزوی با بهره‌گیری از اسناد بالادستی، مطالعات گذشته، شناخت وضع موجود، استفاده از نظرات نخبگانی و جمع‌بندی‌های کارشناسی ارائه می‌شود. با توجه به اینکه هدف این مطالعات به طور عملیاتی، پاسخ به این پرسش است که وضعیت استقرار واحدهای حوزوی در سطح کشور چگونه است و در افق آمایش چگونه باید باشد؟ از این‌رو برای پاسخ به قسمت اول این سؤال در بخش‌های قبل وضعیت موجود واحدهای حوزوی در سطح کشور مورد بررسی قرار گرفت. اما در مورد

قسمت دوم سؤال، پس از مشخص شدن طلبه مورد نیاز در افق طرح، برای طراحی وضع مطلوب واحدهای حوزوی گام‌های زیر باید برداشته شود تا پاسخ منطقی برای آن ارائه شود.

- ۱- ساختار مطلوب واحدهای حوزوی
 - ۲- ظرفیت آموزشی مطلوب واحدهای حوزوی
 - ۳- ظرفیت مطلوب پذیرش سالانه واحدهای حوزوی
 - ۴- اولویت‌بندی استان‌های کشور در تأسیس و توسعه واحدهای حوزوی
 - ۵- برنامه مطلوب استانی واحدهای حوزوی
- به این ترتیب در ادامه این فصل گام‌به‌گام به تبیین مراحل فوق پرداخته خواهد شد.

۱. ساختار مطلوب واحدهای حوزوی

تحقق اهداف ۲ و ۴ سند چشم‌انداز حوزه‌های علمیه، که ناظر به تربیت عالمان در همه کارکردهای حوزه‌های علمیه و نیز تبلیغ کارآمد و مؤثر در جامعه است، به

نحو چشمگیری با کارویژه‌های احصا شده روحانیت در طرح آمایش ارتباط داشته و عملیاتی کردن این کارویژه‌ها مستلزم ایجاد و توسعه رشته‌های تخصصی در مقاطع تحصیلی مختلف است. به عبارتی دیگر شرط تحقق این اهداف، بازنگری جدی در ساختار واحدهای حوزوی، متناسب با این هدف‌گذاری مهم است.

تعدد بالای تخصص‌های مورد نیاز و مطالبه جامعه از نظام آموزشی حوزه‌های علمیه، ضرورت ایجاد ساختاری متفاوت را ایجاب می‌نماید.

با بررسی مطالعات گذشته، نهادهای مشابه و ظرفیت‌های موجود حوزه‌های علمیه، ساختار پیشنهادی زیر به عنوان ساختاری که تجربه شده و تا حدودی زیادی از نظر کارشناسی، قدرت پاسخگویی به نیازهای آینده حوزه‌های علمیه را دارد، معرفی می‌گردد.

این ساختار يك ساختار سلسله مراتبی

غیرمتمرکز بوده که تا حدود زیادی با استفاده از ابزارهای تمرکززدایی، واگذاری و تفویض در عین نظارت و هماهنگی زمینه را برای بالا بردن قدرت عمل واحدهای حوزوی در سطح منطقه جغرافیایی خود فراهم می‌نماید.

موضوعی مهم قبل از ارائه ساختار باید بیان شود و آن این است که واحدهای حوزوی بر خلاف واحدهای آموزش عالی، تنها عهده‌دار آموزش و تربیت طلاب نبوده بلکه مدارس علمیه، مشابیه دانشگاه‌های علوم پزشکی در استان‌ها بوده که علاوه بر وظیفه تربیت نیروی انسانی، عهده‌دار دین‌داری و اقامه شعائر دینی در جامعه هستند. به عبارت دیگر این واحدها، هم تبلیغ و ترویج دین اسلام را برای تمام افراد جامعه بر عهده دارند هم هدایت، نظارت و ارشاد مجموعه‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی جامعه را به سمت تحقق جامعه و تمدن اسلامی بر عهده دارند. از این رو این وجه از عملکرد واحدهای حوزوی در محیط

جغرافیایی خود باید با وجه آموزشی و تربیتی نیروی انسانی، تلفیق شده و مبتنی بر نیاز منطقه خود، طلبه تربیت کرده و آموزش داده و پشتیبانی علمی از دانش‌آموختگان خود را مد نظر قرار دهد.

ساختار مطلوب واحدهای حوزوی شامل پنج رده با سطوح عملکردی زیر است:

۱. حوزه علمیه جامع کشوری قم: منظور مجموعه

واحدهای حوزوی مستقر در استان قم است که دربرگیرنده همه سطوح تحصیلی (سطح ۱ تا ۵) در همه رشته‌های تخصصی، مدارس کوتاه‌مدت و بلندمدت، مراکز آموزشهای کاربردی و مهارتی، مؤسسات آموزش عالی حوزوی، کرسی‌های درس خارج، انواع واحدهای پژوهشی، مراکز مشاوره حوزوی و مراکز متعدد فرهنگی تربیتی حوزوی است. این حوزه مسئول جذب و تربیت طلاب از سراسر کشور برابر ظرفیت تعیین شده، در سطوح عالی (سطح ۲ تا ۵) در همه رشته‌ها

و کرسی‌های درس خارج، پژوهش در سطح توسعه مرزهای دانش اسلامی، محل استقرار ستاد سازمان روحانیت شیعه در کشور، ارائه‌دهنده خدمات ستادی به سایر حوزه‌های علمیه و مشارکت فعال در سیاست‌گذاری‌های عرصه دین در سطح کشور می‌باشد.

۲. حوزه علمیه جامع منطقه‌ای: که در مرکز یکی

از استان‌های واقع در کلان مناطق که در ادامه معرفی می‌شود، ایجاد شده و دربرگیرنده مجموعه واحدهای حوزوی در همه سطوح تحصیلی (سطح ۱ تا ۵) و در بیش از ۵۰ درصد رشته‌های تخصصی مصوب، مدارس کوتاه‌مدت و بلندمدت، مرکز آموزش‌های کاربردی و مهارتی، مؤسسات آموزش عالی حوزوی، کرسی‌های درس خارج، انواع واحدهای پژوهشی، مراکز مشاوره حوزوی و مراکز فرهنگی تربیتی حوزوی است. این حوزه مسئول جذب و تربیت طلاب از کلان منطقه خود، در سطوح عالی (سطح ۲ تا سطح ۵) در رشته‌های ایجادشده و کرسی‌های

درس خارج، پژوهش در سطح توسعه مرزهای دانش اسلامی، می‌باشد.

۳. حوزه علمیه جامع استانی: که در مراکز سایر

استان‌ها، ایجاد شده و دربرگیرنده مجموعه واحدهای حوزوی در همه سطوح تحصیلی و حدود یک‌چهارم رشته‌های تخصصی مصوب، مدارس کوتاه‌مدت و بلندمدت، مرکز آموزش‌های کاربردی و مهارتی، مؤسسات آموزش عالی حوزوی، کرسی‌های درس خارج، انواع واحدهای پژوهشی، مراکز مشاوره حوزوی و مراکز فرهنگی تربیتی حوزوی است. این حوزه مسئول جذب و تربیت طلاب از استان خود، در سطوح عالی (سطح ۲ تا ۴) در رشته‌های ایجادشده و کرسی‌های درس خارج، پژوهش در سطح توسعه مرزهای دانش اسلامی می‌باشد.

۴. حوزه‌های علمیه جامع شهرستانی: واحدهای

حوزوی در این شهرستان‌ها می‌توانند به جذب و تربیت طلبه از شهرستان خود و شهرستان‌های هم‌جوار، در سطوح ۱ تا

۴. تحصیلی در قالب مدارس کوتاه‌مدت و بلندمدت و مراکز تخصصی برای تعدادی از رشته‌های تخصصی و همچنین راه‌اندازی کرسی درسی خارج پردازند. این حوزه‌ها از بین شهرستان‌های کشور که مرکز استان نبوده و دارای واحدهای حوزوی توانمند و اساتید مستقر کافی بوده و توانمندی جذب و تربیت طلبه، در بین شهرستان‌های هم‌جوار خود را دارا هستند تعیین می‌شوند.

۵. **حوزه‌های علمیه شهرستانی:** این حوزه‌های علمیه با جذب و تربیت طلبه از شهرستان خود، در سطوح ۱ تا ۳ تحصیلی در قالب مدارس بلندمدت و کوتاه‌مدت و اجرای تعداد محدودی رشته‌ی تخصصی فعالیت می‌کنند.

جدول ۳۶. سطوح عملکردی مطلوب حوزه‌های علمیه

ردیف	سطح عملکردی	کوتاه مدت	سطح یک	سطوح عالی	درصد خارج	مؤسسات آموزش عالی جوړوږی و مرکز تخصصی مرکز پژوهشی مرکز آموزش کاربردی و مهارتی	تعداد رشته‌های تخصصی دایر	مراکز مشاوره جوړوږی	دامنه جذب طلبه
۱	حوزه علمیه جامع کشوری قم	✓	✓	✓	سطح ۵ و ۴	سطح ۵ تا ۲	✓	✓	سراسر کشور
۲	مراکز استان ها	حوزه‌های علمیه جامع منطقه‌ای	✓	✓	✓	سطح ۴ تا ۲	✓	✓	استان‌های هم‌جوار و منطقه
۳	حوزه‌های علمیه جامع استانی	✓	✓	✓	✓	سطح ۳ و ۲	✓	✓	داخل استان
۴	حوزه‌های علمیه جامع شهرستانی	✓	✓	✓	در صورت امکان	سطح ۳ و ۲	✓	حد اقل ۲ رشته	شهرستان‌های هم‌جوار
۵	حوزه‌های علمیه شهرستانی	✓	✓	در صورت امکان	-	-	-	حد اقل ۲ رشته	محدوده شهرستان

فهرست «کلان مناطق» با بررسی منطقه‌بندی‌های مطالعات گذشته و نیز مطالعات آمایش مؤسسات آموزش عالی و مطالعات آمایش دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور و ظرفیت‌های منطقه‌ای استان‌های کشور حوزه‌های علمیه جامع منطقه‌ای و

استان‌های هر کلان منطقه در جدول زیر
نمایش داده شده است.

جدول ۳۷. دسته‌بندی کلان مناطق حوزه‌های علمیه جامع در آمایش

واحدهای حوزوی

منطقه	حوزه جامع	استان‌ها
منطقه ۱	قم (کشوری)	قم، مرکزی
منطقه ۲	مشهد	خراسان رضوی، خراسان جنوبی، خراسان شمالی
منطقه ۳	اصفهان	اصفهان، یزد، چهارمحال و بختیاری
منطقه ۴	تهران	تهران، سمنان، قزوین، البرز
منطقه ۵	تبریز	آذربایجان شرقی، آذربایجان غربی، اردبیل و زنجان
منطقه ۶	شیراز	فارس، بوشهر، کهگیلویه و بویراحمد
منطقه ۷	اهواز	خوزستان، ایلام، لرستان
منطقه ۸	ساری	مازندران، گیلان، گلستان
منطقه ۹	همدان	همدان، ایلام، کردستان و کرمانشاه
منطقه ۱۰	کرمان	کرمان، یزد، سیستان و بلوچستان و هرمزگان

در این دسته‌بندی ذکر چند نکته ضروری
است:

۱. این دسته‌بندی به معنی ایجاد یک ساختار
مدیریتی و تشکیلات جدید در مجموعه مرکز
مدیریت حوزه‌های علمیه نیست.

۲. علت اصلی این طبقه‌بندی، ایجاد رشته‌های
تخصصی و سطوح عالی مقاطع تحصیلی

است. هرچه که رشته‌ها تخصصی‌تر و مقاطع تحصیلی عالی‌تر می‌شود هم تأمین اساتید آن محدودتر و هم متقاضیان تحصیل آن نیز کاهش می‌یابند.

۳. دو عامل افزایش بهره‌وری و کاهش هزینه‌های ایجاد رشته‌های تخصصی و مقاطع بالاتر تحصیلی، به طور مؤثر در این دسته‌بندی نقش داشته است.

۴. بر این اساس، يك استان حسب سهولت دسترسی به خدمات آموزشی و علمی برتر، می‌تواند در بیش از يك کلان منطقه قرار گیرد.

۲. برآورد ظرفیت آموزشی مطلوب واحدهای حوزوی

یکی دیگر از مؤلفه‌های بسیار مهم در مطالعات آمایش، برآورد ظرفیت آموزشی واحدهای حوزوی است. به عبارت دیگر برآورد تعداد طلبه‌ای که در نظام آموزشی واحدهای حوزوی باید و می‌توانند خدمات آموزشی دریافت نمایند با توجه به نیاز استان‌ها و توانمندی آن‌ها در ایجاد چنین ظرفیتی بسیار مهم است.

با جمع‌بندی نیاز کشور به روحانیون در افق ۱۴۱۴ و ظرفیت و توانمندی حوزه‌های علمیه در تربیت این حجم از روحانیون در طی ۱۷ سال آینده برآورد ظرفیت آموزشی واحدهای حوزوی بر اساس سطح عملکرد حوزه و واحد حوزوی به شرح جدول ۴۴ برآورد می‌گردد.

البته لازم به ذکر است وضعیت موجود

ظرفیت آموزشی در جدول زیر ارائه شده است. چنانکه قبلاً ذکر شد، با توجه به ضرورت تأمین طلبه مورد نیاز کارویژه‌ها و نیز ضرورت ایجاد و گسترش رشته‌ها و مقاطع تحصیلی در حوزه‌های علمیه، ظرفیت آموزشی مناسب برای کل کشور و استان‌ها متناسب با نوع واحد آموزشی و نیز سطح عملکردی حوزه‌ها در جدول ۴۵ ارائه شده است.

جدول ۳۸. طلبه موجود بر حسب واحدهای حوزوی

عنوان	سفیران	سطح يك	سطوح عالی	مراکز تخصصی	جمع
تعداد طلبه موجود	۳۸۳۷	۴۵۰۰۵	۲۰۵۰۹	۹۰۸۴	۷۸۴۳۵
نسبت	%۴/۸	%۵۷/۴	%۲۶/۱	%۱۲/۷	%۱۰۰

جدول ۳۹. برآورد ظرفیت آموزشی واحدهای حوزوی

سطح عملکردی حوزه‌ها	سفیران	سطح يك	سطوح عالی	مراکز تخصصی	درس خارج	جمع
حوزه علمیه جامع کشوری قم	۱۵۰	۷۰۰۰	۱۰۵۰۰	۱۳۵۰۰	۳۰۰۰	۳۴۱۵۰

۳۶۰۰۰	۲۸۰۰	۷۰۰۰	۶۲۰۰	۱۸۰۰۰	۲۰۰۰	حوزه علمیه جامع منطقه‌ای (۹ منطقه) مشهد، اصفهان، تهران، تبریز، اهواز، شیراز، کرمان، ساری، همدان
۱۵۷۰۰	۹۰۰	۳۲۰۰	۳۸۰۰	۵۵۲۰	۲۲۸۰	حوزه علمیه جامع استانی (۲۱ استان)
۱۰۵۱۰	۳۰۰	۱۳۰۰	۲۰۰۰	۵۲۶۰	۱۶۵۰	حوزه علمیه جامع شهرستانی (۲۴ شهرستان)
۲۸۹۶۰	-	-	۵۰۰	۱۸۳۴۰	۱۰۱۲۰	حوزه علمیه شهرستانی (۲۶۰ شهرستان)
۱۲۵۳۲۰	۷۰۰۰	۲۵۰۰۰	۲۳۰۰۰	۵۴۱۲۰	۱۶۲۰۰	جمع
%۱۰۰	%۶	%۲۰	%۱۸	%۴۳	%۱۳	سهم واحدهای حوزوی

این نکته قابل ذکر است که توزیع استانی این واحدهای حوزوی نیز باید با توجه به توانمندی‌ها و نیاز استان‌ها مد نظر قرار گیرد.

جدول ۴۰. توزیع استانی ظرفیت آموزشی به تفکیک واحدهای حوزوی و

سطوح عملکردی حوزه‌های علمیه

سطح عملکردی	استان	نام / تعداد شهرستان	سطح يك	کوتاه مدت	سطوح عالی	مراکز تخصصی	درس خارج	جمع ظرفیت آموزشی
حوزه علمیه جامع کشوری	قم	قم	۷۰۰۰	۱۵۰	۱۰۵۰۰	۱۳۵۰۰	۳۰۰۰	۳۴۱۵۰
حوزه علمیه جامع منطقه‌ای	آذربایجان شرقی	تبریز	۴۰۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۷۰	۸۰	۹۵۰
	اصفهان	اصفهان	۲۶۰۰	۱۵۰	۱۰۰۰	۱۲۰۰	۴۰۰	۵۳۵۰
	تهران	تهران	۵۷۰۰	۳۷۵	۱۹۰۰	۲۱۰۰	۷۵۰	۱۰۸۲۵
	خراسان رضوی	مشهد	۴۳۰۰	۱۵۰	۱۴۰۰	۱۵۰۰	۷۰۰	۸۰۵۰
	خوزستان	اهواز	۱۵۰۰	۳۷۵	۵۵۰	۶۵۰	۳۰۰	۳۳۷۵
	فارس	شیراز	۲۱۰۰	۲۵۰	۷۵۰	۸۳۰	۳۵۰	۴۲۸۰
	کرمان	کرمان	۶۰۰	۲۵۰	۲۰۰	۲۵۰	۹۰	۱۳۹۰
	مازندران	ساری	۴۰۰	۱۵۰	۱۵۰	۱۷۰	۷۰	۹۴۰
	همدان	همدان	۴۰۰	۱۵۰	۱۰۰	۱۳۰	۶۰	۸۴۰

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

حوزه علمیه جامع آستانی

۵۹۰	۴۰	۱۴۰	۱۶۰	۱۰۰	۱۵۰	ارومیه	آذربایجان غربی
۱۰۵۰	۵۰	۲۰۰	۲۵۰	۱۵۰	۴۰۰	اردبیل	اردبیل
۱۳۴۰	۹۰	۲۸۰	۳۲۰	۱۵۰	۵۰۰	کرج	البرز
۲۳۰	۲۰	۶۰	۶۰	۰	۹۰	ایلام	ایلام
۳۲۰	۴۰	۸۰	۱۰۰		۱۰۰	بوشهر	بوشهر
۶۹۰	۴۰	۱۲۰	۱۷۰	۹۰	۲۷۰	شهرکرد	چهارمحال و بختیاری
۶۸۰	۳۰	۱۲۰	۱۶۰	۱۲۰	۲۵۰	بیرجند	خراسان جنوبی
۷۱۰	۳۰	۱۲۰	۱۶۰	۱۵۰	۲۵۰	بجنورد	خراسان شمالی
۴۴۰	۴۰	۸۰	۱۱۰	۹۰	۱۲۰	زنجان	زنجان
۳۴۰	۲۰	۵۰	۷۰	۱۰۰	۱۰۰	سمنان	سمنان
۴۵۰	۲۰	۸۰	۸۰	۱۵۰	۱۲۰	زاهدان	سیستان و بلوچستان
۱۱۶۰	۶۰	۲۲۰	۲۸۰	۱۵۰	۴۵۰	قزوین	قزوین
۲۴۰	۰	۹۰		۱۵۰		سندج	کردستان
۱۰۷۰	۶۰	۲۲۰	۲۸۰	۱۵۰	۳۶۰	کرمانشاه	کرمانشاه
۳۲۰	۲۰	۶۰	۶۰	۹۰	۹۰	یاسوج	کهگیلویه و بویراحمد
۱۴۲۰	۸۰	۳۰۰	۳۴۰	۱۵۰	۵۵۰	گرگان	گلستان
۱۱۹۰	۷۰	۲۸۰	۳۲۰	۱۲۰	۴۰۰	رشت	گیلان
۷۹۰	۴۰	۱۲۰	۱۸۰	۱۵۰	۳۰۰	خرم‌آباد	لرستان
۱۱۱۰	۶۰	۲۲۰	۲۸۰	۱۰۰	۴۵۰	اراک	مرکزی
۳۳۰	۳۰	۸۰	۱۰۰		۱۲۰	بندرعباس	هرمزگان
۱۲۳۰	۶۰	۲۸۰	۳۲۰	۱۲۰	۴۵۰	یزد	یزد

جدول ۴۰. توزیع استانی ظرفیت آموزشی به تفکیک واحدهای حوزوی و

سطوح عملکردی حوزه‌های علمیه (دنباله)

سطح عملکردی	استان	نام / تعداد شهرستان	سطح يك	کوتاه مدت	سطوح عالی	مراکز تخصصی	درس خارج	جمع ظرفیت آموزشی
حوزه علمیه جامع شهرستانی	آذربایجان شرقی	۱	۵۰۰		۱۸۰	۶۰	۴۰	۷۸۰
	آذربایجان غربی	۱	۲۵۰	۱۵۰	۸۰	۴۰	۰	۵۲۰
	اصفهان	۳	۱۴۰۰	۳۶۰	۵۲۰	۳۷۰	۹۰	۲۷۴۰
	تهران	۳	۶۳۰	۲۱۰	۳۱۰	۲۶۰	۵۰	۱۴۶۰
	خراسان رضوی	۲	۶۰۰	۳۰۰	۲۳۰	۱۱۰	۴۰	۱۲۸۰
	خوزستان	۴	۷۸۰	۱۵۰	۲۹۰	۱۸۰	۴۰	۱۴۴۰
	سیستان و بلوچستان	۱	۱۸۰	۹۰	۵۰	۵۰	۰	۳۷۰
	کرمان	۱	۲۰۰	۱۵۰	۶۰	۵۰	۰	۴۶۰
	لرستان	۱	۱۲۰	۹۰	۸۰	۶۰	۰	۳۵۰
	مازندران	۱	۶۰۰	۱۵۰	۲۰۰	۱۲۰	۴۰	۱۱۱۰

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

حوزه علمیه شهرستانی

۱۴۱۰				۳۷۰	۹۰۰	۱۱	آذربایجان شرقی	
۸۴۰				۱۸۰	۴۸۰	۸	آذربایجان غربی	
۴۲۰				۱۸۰	۱۵۰	۴	اردبیل	
۱۷۷۰				۶۹۰	۱۲۹۰	۱۷	اصفهان	
۴۸۰				۱۶۵	۳۳۰	۵	البرز	
۵۴۰				۱۵۰	۳۰۰	۶	ایلام	
۴۸۰				۳۱۵	۳۴۵	۵	بوشهر	
۱۸۴۰				۶۹۰	۱۰۰۵	۱۰	تهران	
۵۷۰				۱۸۰	۱۶۵	۶	چهارمحال و بختیاری	
۸۱۰				۱۶۵	۶۹۰	۸	خراسان جنوبی	
۱۷۷۰				۶۹۵	۱۵۰۰	۱۷	خراسان رضوی	
۵۴۰				۹۰	۴۲۰	۵	خراسان شمالی	
۱۹۹۰				۷۹۵	۱۰۹۵	۱۵	خوزستان	
۳۶۰				۹۰	۳۱۵	۳	زنجان	
۱۰۳۰				۱۸۰	۸۳۰	۶	سمنان	
۸۴۰				۴۰۰	۲۵۵	۷	سیستان و بلوچستان	
۲۶۴۰				۸۰۵	۲۰۴۰	۲۳	فارس	
۴۲۰				۱۹۰	۷۵	۵	قزوین	
۳۳۰				۱۰۰	۲۷۰	۳	کردستان	
۱۰۵۰				۸۰۰	۸۸۵	۱۴	کرمان	
۷۲۰				۳۲۵	۳۱۵	۸	کرمانشاه	
۲۱۰				۷۵	۹۰	۲	کهگیلویه و بویراحمد	
۱۱۶۰				۵۲۰	۵۹۰	۹	گلستان	
۸۸۰				۳۴۵	۴۶۵	۹	گیلان	
۷۲۰				۱۹۰	۴۶۵	۷	لرستان	
۲۰۱۰				۵۵۵	۱۱۱۰	۱۳	مازندران	
۷۲۰				۲۵۰	۲۷۰	۸	مرکزی	
۶۳۰				۳۱۵	۴۰۵	۸	هرمزگان	
۱۰۸۰				۲۲۵	۸۴۰	۸	همدان	
۶۶۰				۹۰	۴۵۰	۷	یزد	
۱۲۵۳۲۰	۷۰۰۰	۲۵۰۰۰	۲۳۰۰۰	۱۶۲۰۰	۵۴۱۲۰	۳۰۶	جمع	

۳. برآورد ظرفیت پذیرش سالانه مطلوب

از دیگر عوامل بسیار مهم در برنامه‌ریزی مطالعات آمایش، تعیین و برآورد میزان پذیرش سالانه است. به این منظور با بررسی نیاز جامعه به طلبه، که از قسمت‌های قبل در قالب برآورد طلبه مورد نیاز در کارویژه‌های روحانیت، به دست آمده و نیز تعداد طلبه موجود در کشور، و طول فاصله زمانی افق مطالعات آمایش به برآوردی از متوسط پذیرش سالانه رسید.

بر این اساس موارد زیر در محاسبه این میزان مورد استفاده واقع می‌شود:

تعداد طلبه مورد نیاز کارویژه‌های روحانیت در ۱۴۱۴	۲۹۸۸۴۰ نفر
تعداد طلبه موجود در سال ۱۳۹۷ (اعم از دانش‌آموخته و در حال تحصیل)	۱۶۱۰۰۰ نفر
فاصله زمانی تا افق ۱۴۱۴	۱۷ سال
ریزش (شامل انصراف و ریزش طلاب در مهروموم‌های اولیه، ازکارافتادگی طلاب معمر)	۸۰۷۱۰ نفر

با کسر کردن طلبه موجود از طلبه مورد نیاز و نیز اضافه کردن طلبه مورد نیاز ناشی از ریزش، تعداد کل طلبه مورد ۲۱۸۵۵۰ طلبه برآورد می‌شود. البته هنوز برآورد کامل

نیست چراکه ریزش طلاب در آینده نیز باید به این رقم اضافه شده و برآورد نهایی بعد از آن در نظر گرفته شود. بنابراین با اضافه کردن حدود ۱۵ درصد ناشی از ریزش طلاب در سنوات آتی، مقدار ۲۵۱۳۰۰ نفر به عنوان برآورد نهایی می‌تواند مد نظر قرار گیرد.

با توجه به فاصله زمانی ۱۷ ساله افق طرح، با تقسیم عدد ۲۵۱۳۰۰ به عدد ۱۷، پذیرش سالانه حدود ۱۴۷۸۲ نفر خواهد شد. که در نهایت با احتساب حدود ۱۵ درصد ریزش، خالص پذیرش سالانه ۱۲۵۶۴ نفر برآورد می‌شود. بر این اساس جدول ۴۷، برنامه پذیرش طلاب در سنوات آتی تا سال ۱۴۲۰ را نشان می‌دهد.

در ادامه سهم پذیرش سالانه واحدهای استانی نیز برآورد شده و متناسب با تعداد واحدهای استانی برنامه مطلوب پذیرش و نسبت پذیرش به ظرفیت واحدهای آموزشی مناسب ارائه شده است.

ذکر چند نکته در اینجا لازم است که

به اختصار بیان می‌شود:

۱. متوسط پذیرش پنج سال اخیر حوزه‌های علمیه حدود ۹۴۷۲ نفر بوده است، در حالی که ظرفیت پذیرش واحدهای آموزشی کوتاه مدت و بلندمدت حدود ۲۵۸۸۸ نفر است. این رقم به این معنی است که حدود ۳۷٪ درصد ظرفیت آموزشی واحدهای حوزوی در سنوات اخیر اشغال می‌شده است.

۲. با توجه به نیاز جامعه به طلبه در کارویژه‌های روحانیت، رسیدن متوسط پذیرش سالانه به عدد ۱۴۷۸۲ نفر در کل نیاز به ایجاد ظرفیت جدیدی ایجاد نمی‌کند، و در صورت تحقق نسبت پذیرش به ظرفیت موجود را به عدد ۵۷٪ می‌رساند.

۳. البته باید این نکته را هم در نظر گرفت که این نسبت در همه استان‌ها یکسان نبوده و تنها در تعداد معدودی استان تأمین فضای آموزشی باید در اولویت قرار گیرد. این استان‌ها عبارت‌اند از: آذربایجان غربی، قزوین، کرمانشاه، کهگیلویه و بویراحمد، کردستان.

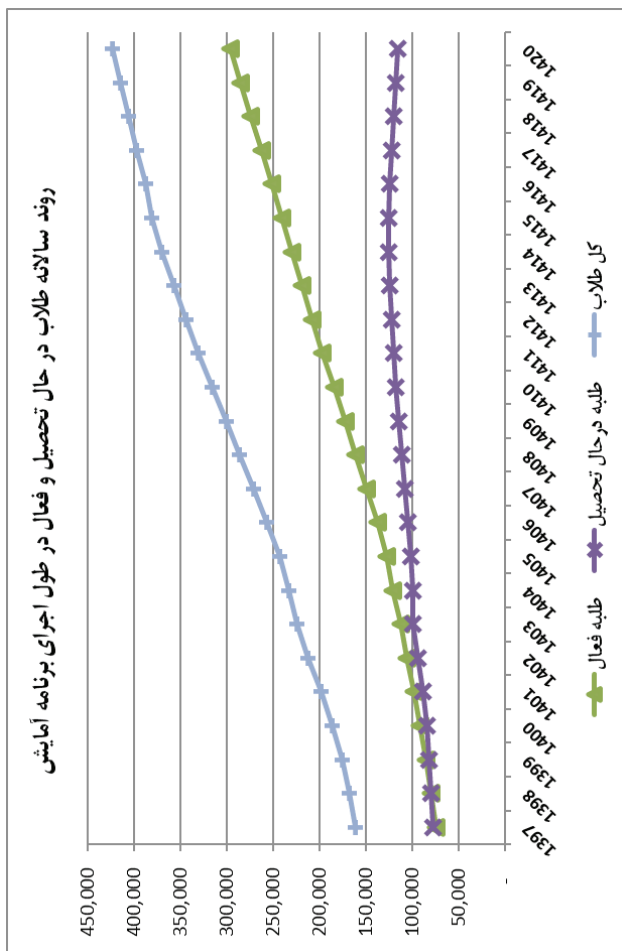
جدول ۴۱. برنامه کلان پذیرش سالانه طلبه

سال	جمعیت	طلبه فعال	طلبه در حال تحصیل	پذیرش سالانه	ریزش	کل طلاب	نسبت طلبه به جمعیت
۱۳۹۷	۸۲,۰۸۴,۰۰۰	۷۵,۰۰۰	۷۸,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۲,۰۰۰	۱۶۱,۰۰۰	۵۱۰
۱۳۹۸	۸۳,۰۷۵,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	۸۰,۰۰۰	۱۰,۵۰۰	۲,۰۰۰	۱۶۸,۵۰۰	۴۹۳
۱۳۹۹	۸۴,۰۳۸,۰۰۰	۸۵,۰۰۰	۸۲,۰۰۰	۱۱,۰۰۰	۲,۲۰۰	۱۷۵,۸۰۰	۴۷۸
۱۴۰۰	۸۴,۹۷۱,۰۰۰	۹۲,۰۰۰	۸۴,۸۰۰	۱۲,۰۰۰	۱,۸۷۵	۱۸۶,۹۲۵	۴۵۵
۱۴۰۱	۸۵,۸۷۱,۰۰۰	۹۸,۵۰۰	۸۸,۵۰۰	۱۳,۰۰۰	۱,۸۷۵	۱۹۸,۱۲۵	۴۳۳
۱۴۰۲	۸۶,۷۳۶,۰۰۰	۱۰۶,۰۰۰	۹۴,۰۰۰	۱۴,۰۰۰	۱,۹۵۰	۲۱۲,۰۵۰	۴۰۹
۱۴۰۳	۸۷,۵۶۵,۰۰۰	۱۱۳,۰۰۰	۹۹,۰۰۰	۱۴,۰۰۰	۱,۹۵۰	۲۲۴,۰۵۰	۳۹۱
۱۴۰۴	۸۸,۳۵۸,۰۰۰	۱۲۱,۰۰۰	۹۹,۸۰۰	۱۴,۰۰۰	۱,۴۰۰	۲۳۳,۴۰۰	۳۷۹
۱۴۰۵	۸۹,۱۲۱,۰۰۰	۱۲۸,۰۰۰	۱۰۱,۵۰۰	۱۴,۵۰۰	۱,۴۰۰	۲۴۲,۶۰۰	۳۶۷
۱۴۰۶	۸۹,۸۴۳,۰۰۰	۱۳۸,۰۰۰	۱۰۵,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۱,۴۰۰	۲۵۶,۶۰۰	۳۵۰
۱۴۰۷	۹۰,۵۳۸,۰۰۰	۱۵۰,۰۰۰	۱۰۸,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۱,۴۰۰	۲۷۱,۶۰۰	۳۳۳
۱۴۰۸	۹۱,۲۰۵,۰۰۰	۱۶۱,۰۰۰	۱۱۲,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۱,۴۰۰	۲۸۶,۶۰۰	۳۱۸
۱۴۰۹	۹۱,۸۴۴,۰۰۰	۱۷۲,۰۰۰	۱۱۵,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۱,۳۰۰	۳۰۰,۷۰۰	۳۰۵
۱۴۱۰	۹۲,۴۶۰,۰۰۰	۱۸۴,۰۰۰	۱۱۸,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۱,۳۰۰	۳۱۵,۷۰۰	۲۹۳
۱۴۱۱	۹۳,۰۵۵,۰۰۰	۱۹۷,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۱,۳۰۰	۳۳۰,۷۰۰	۲۸۱
۱۴۱۲	۹۳,۶۳۳,۰۰۰	۲۰۸,۰۰۰	۱۲۲,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۱,۳۰۰	۳۴۳,۷۰۰	۲۷۲
۱۴۱۳	۹۴,۱۹۵,۰۰۰	۲۱۹,۰۰۰	۱۲۴,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۱,۳۰۰	۳۵۶,۷۰۰	۲۶۴
۱۴۱۴	۹۴,۷۴۲,۰۰۰	۲۳۰,۰۰۰	۱۲۶,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۱,۳۰۰	۳۶۹,۷۰۰	۲۵۶
۱۴۱۵	۹۵,۲۷۸,۰۰۰	۲۴۱,۰۰۰	۱۲۶,۰۰۰	۱۵,۰۰۰	۱,۳۰۰	۳۸۰,۷۰۰	۲۵۰
۱۴۱۶	۹۵,۷۷۰,۰۰۰	۲۵۲,۰۰۰	۱۲۴,۰۰۰	۱۳,۰۰۰	۱,۳۰۰	۳۸۷,۷۰۰	۲۴۷

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

۲۴۲	۳۹۶,۷۰۰	۱,۳۰۰	۱۳,۰۰۰	۱۲۲,۰۰۰	۲۶۳,۰۰۰	۹۶,۱۵۰,۰۰۰	۱۴۱۷
۲۳۸	۴۵۵,۷۰۰	۱,۳۰۰	۱۳,۰۰۰	۱۲۰,۰۰۰	۲۷۴,۰۰۰	۹۶,۶۰۰,۰۰۰	۱۴۱۸
۲۳۴	۴۱۴,۷۰۰	۱,۳۰۰	۱۳,۰۰۰	۱۱۸,۰۰۰	۲۸۵,۰۰۰	۹۷,۰۳۰,۰۰۰	۱۴۱۹
۲۳۰	۴۲۳,۷۰۰	۱,۳۰۰	۱۳,۰۰۰	۱۱۶,۰۰۰	۲۹۶,۰۰۰	۹۷,۴۱۰,۰۰۰	۱۴۲۰

جدول ۴۱. برآورد استانی متوسط پذیرش سالانه واحدهای حوزوی

استان	طلبه موجود	کل طلبه مورد نیاز کاروبرها	کسری طلبه	میانگین پذیرش سالانه	میانگین پذیرش پنج سال اخیر	ظرفیت پذیرش سالانه	پذیرش موجود	نسبت تکمیل ظرفیت پذیرش مطلوب	نسبت تکمیل ظرفیت پذیرش
آذربایجان شرقی	۵۴۹۴	۱۳۲۸۹	۱۰۲۲۸	۶۰۲	۴۲۹	۹۱۰		%۴۷	%۶۶
آذربایجان غربی	۲۰۶۵	۱۰۲۹۶	۱۰۰۵۶	۵۹۲	۲۵۱	۵۱۰		%۴۹	%۱۱۶
اردبیل	۱۴۵۴	۴۷۶۷	۴۱۴۴	۲۴۴	۱۴۷	۲۶۶		%۵۵	%۹۲
اصفهان	۱۱۷۱۳	۱۸۶۳۶	۱۰۶۵۵	۶۲۷	۶۷۶	۲۵۵۷		%۲۶	%۲۵
البرز	۲۱۰۵	۸۵۰۱	۷۸۴۰	۴۶۱	۱۸۸	۶۵۶		%۲۹	%۷۰
ایلام	۶۳۶	۲۷۸۰	۲۶۱۳	۱۵۴	۹۱	۱۸۹		%۴۸	%۸۱
بوشهر	۱۲۱۸	۴۶۹۲	۴۲۷۶	۲۵۲	۱۱۷	۴۱۷		%۲۸	%۶۰
تهران	۹۷۵۱	۳۸۴۳۴	۳۵۲۲۸	۲۰۷۲	۸۹۶	۲۱۸۲		%۴۱	%۹۵
چهارمحال و بختیاری	۱۱۹۸	۳۸۲۵	۳۲۹۷	۱۹۴	۱۰۸	۳۴۶		%۳۱	%۵۶
خراسان جنوبی	۲۱۲۴	۳۷۷۳	۲۳۸۵	۱۴۰	۲۳۰	۶۸۰		%۳۴	%۲۱

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

خراسان رضوی	۱۴۷۹۹	۲۵۷۷۳	۱۶۰۲۴	۹۴۳	۸۷۰	۲۸۰۰	%۳۱	%۳۴
خراسان شمالی	۱۳۴۲	۳۶۵۳	۲۹۶۶	۱۷۴	۱۶۰	۴۵۰	%۳۶	%۳۹
خوزستان	۵۷۱۷	۱۶۰۷۷	۱۳۲۲۹	۷۷۸	۴۹۶	۱۴۶۱	%۳۴	%۵۳
زنجان	۱۸۴۹	۴۱۲۴	۳۰۴۱	۱۷۹	۱۹۴	۱۸۴	%۱۰۵	%۹۷
سمنان	۱۵۰۹	۳۷۲۴	۲۸۹۴	۱۷۰	۸۹	۴۰۵	%۲۲	%۴۲
سیستان و بلوچستان	۱۶۹۴	۹۸۹۴	۹۸۲۰	۵۷۸	۱۸۳	۷۱۳	%۲۶	%۸۱
فارس	۶۱۱۶	۱۷۶۲۱	۱۴۶۳۷	۸۶۱	۵۱۰	۲۱۶۵	%۲۴	%۴۰
قزوین	۱۷۳۸	۵۲۲۸	۴۴۱۳	۲۶۰	۱۴۸	۱۹۷	%۷۵	%۱۳۲
قم	۲۳۹۳۹	۱۶۴۱۳	۱۸۸۷۵	۱۱۱۰	۸۰۰	۲۷۶۵	%۲۹	%۴۰
کردستان	۷۵۹	۶۳۴۴	۶۵۹۸	۳۸۸	۷۲	۱۷۱	%۴۲	%۲۲۷
کرمان	۳۶۰۵	۹۲۴۶	۷۳۱۷	۴۳۰	۵۵۵	۹۷۴	%۵۷	%۴۴
کرمانشاه	۱۳۴۱	۸۹۵۸	۹۰۶۸	۵۳۳	۱۶۵	۳۵۵	%۴۶	%۱۵۰

کمیسیون و پویا احمد	۱۲۴۱	۳۵۹۰	۲۹۸۷	۱۷۶	۱۵۳	۱۴۷	۱۰۴٪	۱۲۰٪
گلستان	۲۰۹۹	۶۳۳۷	۵۳۵۶	۳۱۵	۲۱۰	۵۱۶	۴۱٪	۶۱٪
گیلان	۲۰۶۷	۹۷۰۵	۹۲۵۹	۵۴۵	۱۸۷	۶۲۷	۳۰٪	۸۷٪
لرستان	۲۱۱۶	۶۵۸۱	۵۶۲۲	۳۳۱	۲۶۴	۴۱۴	۶۴٪	۸۰٪
مازندران	۵۵۶۹	۱۳۰۵۱	۹۸۸۵	۵۸۱	۴۱۲	۸۶۶	۴۸٪	۶۷٪
مرکزی	۲۱۷۳	۶۰۷۴	۴۹۸۶	۲۹۳	۱۹۰	۴۹۸	۳۸٪	۵۹٪
هرمزگان	۱۴۲۵	۶۳۶۳	۶۰۰۷	۳۵۳	۲۱۱	۴۰۷	۵۲٪	۸۷٪
همدان	۲۹۹۶	۶۰۳۵	۴۱۸۴	۲۴۶	۲۸۷	۴۸۹	۵۹٪	۵۰٪
یزد	۲۴۴۷	۴۹۵۳	۳۴۴۴	۲۰۳	۱۸۷	۵۷۱	۳۳٪	۳۵٪
جمع	۱۶۱۰۰۰	۲۹۸۸۴۰	۲۵۱۳۳۵	۱۴۷۸۴	۹۴۷۶	۲۵۸۸۸	۳۷٪	۵۷٪

۴. تعداد واحدهای آموزشی حوزوی

مطلوب

به منظور تعیین اندازه واحدهای آموزشی حوزوی از دو شاخص «نسبت مدارس بلندمدت به ازای ۱۰۰ هزار نفر جمعیت» و «نسبت مدارس کوتاه‌مدت به ازای یک میلیون نفر جمعیت» استفاده شد. وضعیت این دو شاخص در حال حاضر در کشور در جدول ۴۹ ارائه شده است. با توجه به دلایل زیر هدف‌گذاری مشخصی برای رسیدن به وضع مناسب استقرار مدارس کوتاه‌مدت و بلندمدت در سطح کشور صورت گرفته است.

۱. حدود ۶۶ درصد رشته و مهارت‌های مورد نیاز کارویژه‌های روحانیت در سطح کشور مربوط به رشته و مهارت‌های تبلیغ است.

۲. مدارس سفیران هدایت با توجه به گروه سنی پذیرشی خود و محتوای تبلیغ محور خود باید سهم بیشتری در واحدهای آموزشی حوزوی کشور داشته باشد.

۳. عدم بهره‌وری ظرفیت آموزشی در بخش زیادی از واحدهای آموزشی کوتاه و بلندمدت کشور ضرورت بازنگری در تقسیم کار و الگوی کلان استقرار واحدهای آموزشی در سطح کشور را اجتناب‌ناپذیر می‌کند.

۴. مطالعات نهادهای مشابه و بین‌المللی نیز، تأکید بر افزایش واحدهای آموزشی مبتنی بر مهارت‌های مورد نیاز جامعه (جامعه‌نگر) نسبت به واحدهای آموزشی دانش‌محور دارد.

جدول ۴۲. هدف‌گذاری واحدهای آموزشی حوزوی

شرح	تعداد مدرسه بلندمدت	تعداد مدرسه کوتاه‌مدت	شاخص نسبت مدارس بلندمدت به ازای صد هزار نفر	شاخص نسبت مدارس کوتاه به ازای يك ميليون نفر
وضع موجود	۵۸۲	۷۲	۰,۷۱	۰,۸۸
وضع مطلوب	۴۹۷	۱۷۶	۰,۵۲	۱,۸۶

۴۹۷ مدرسه بلندمدت با بهره‌ورشدن ظرفیت آموزشی خود طی ۶ پایه تحصیلی، ظرفیت آموزشی بالغ بر ۵۴۰۰۰ طلبه را باید ایجاد نماید. به عبارت دیگر متوسط جمعیت مدارس حدود ۱۱۰ نفر یعنی در هر پایه به

طور متوسط حدود ۱۸ نفر تحصیل خواهند نمود.

۱۷۶ مدرسه کوتاه مدت نیز باید ظرفیتی معادل ۱۶۲۰۰ طلبه در حال تحصیل را در ۵ پایه تحصیلی خود جای دهد. متوسط جمعیت مدارس حدود ۹۱ نفر بوده و در هر پایه به طور متوسط ۱۸ نفر تحصیل خواهند نمود.

تبدیل ۸۵ مدرسه بلندمدت به کوتاه مدت و تأسیس ۱۹ مدرسه کوتاه مدت جدید می تواند ظرفیت آموزشی مورد نیاز را ایجاد نماید.

جدول ۴۳. تعداد واحدهای آموزشی مطلوب در استان های کشور

ردیف	استان	تعداد مدرسه سطح يك موجود	تعداد مدرسه سطح يك مطلوب	تعداد مدرسه کوتاه مدت موجود	تعداد مدرسه کوتاه مدت مطلوب
۱	آذربایجان شرقی	۲۰	۱۶	۱	۶
۲	آذربایجان غربی	۱۲	۸	۱	۵
۳	اردبیل	۸	۶	۱	۴
۴	اصفهان	۶۰	۵۰	۳	۱۳

۵	البرز	۷	۷	۲	۳
۶	ایلام	۷	۵		۴
۷	بوشهر	۶	۵	۲	۴
۸	تهران	۶۰	۵۴	۴	۱۰
۹	چهارمحال و بختیاری	۸	۶	۱	۳
۱۰	خراسان جنوبی	۱۵	۱۴	۲	۵
۱۱	خراسان رضوی	۵۹	۵۶	۷	۱۱
۱۲	خراسان شمالی	۸	۷	۱	۳
۱۳	خوزستان	۳۶	۲۸	۵	۱۲
۱۴	زنجان	۶	۴	۱	۲
۱۵	سمنان	۱۳	۱۱	۱	۵
۱۶	سیستان و بلوچستان	۷	۶	۵	۷
۱۷	فارس	۴۳	۳۹	۶	۱۱
۱۸	قزوین	۶	۵	۱	۴
۱۹	قم	۴۷	۴۷	۱	۱
۲۰	کردستان	۳	۳	۲	۳
۲۱	کرمان	۲۰	۱۹	۱۰	۱۰
۲۲	کرمانشاه	۱۱	۷	۱	۶
۲۳	کهگیلویه و بویراحمد	۳	۲	۱	۳
۲۴	گلستان	۱۸	۱۳	۲	۸
۲۵	گیلان	۱۳	۹	۱	۶
۲۶	لرستان	۱۲	۹	۱	۵
۲۷	مازندران	۲۸	۲۲	۲	۸
۲۸	مرکزی	۱۲	۱۱	۲	۳
۲۹	هرمزگان	۸	۵	۲	۵
۳۰	همدان	۱۳	۱۲	۲	۴

۳	۱	۱۱	۱۳	یزد	۳۱
۱۷۶	۷۲	۴۹۷	۵۸۲	جمع	

۵. اولویت‌بندی استان‌ها در تأسیس و توسعه واحدهای حوزوی

در ادامه این فصل به منظور طراحی وضع مطلوب واحدهای حوزوی لازم است استان‌ها در کنار هم مقایسه شده و یک راهبرد کلی برای طراحی وضع مطلوب استخراج گردد، که هم در طول اجرای مطالعات آمایش موجب کاهش عدم توازن‌ها شده و هم با افزایش بهره‌وری ظرفیت‌های موجود در استان‌ها، موجب تحقق اهداف این طرح گردد.

به منظور اولویت‌بندی استان‌ها در تأسیس و توسعه واحدهای حوزوی، کلیات طرح آمایش، (مصوب شورای عالی حوزه‌های علمیه)، مجموعه‌ای از شاخص‌ها را که در ادامه ذکر خواهد شد، به عنوان مبنایی برای اولویت‌بندی استان‌ها ارائه داده است. در طول این مطالعات، بررسی‌های آماری نشان

داد که شاخص‌های بیان‌شده در کلیات طرح آمایش، برای اولویت‌بندی نیاز به اصلاح دارد. اما به لحاظ اینکه این شاخص‌ها مصوب شورای عالی بود، محاسبات بر مبنای آن برای استان‌ها صورت گرفته و نتایج اولویت‌بندی نیز ارائه شده است.

علاوه بر این، روش دیگری برگرفته از نتایج این مطالعات، برای اولویت‌بندی استان‌ها در تأسیس و توسعه واحدهای حوزوی ارائه شده است. در انتها نیز هر دو روش اولویت‌بندی و نتایج آن در کنار هم مقایسه شده است.

۱. اولویت‌بندی استان‌ها براساس شاخص‌های کلیات طرح آمایش

در کلیات طرح آمایش سرزمینی واحدهای حوزوی شاخص‌های برای بررسی وضعیت واحدهای حوزوی ارائه شده است. در این مطالعات شاخص‌های مذکور تدقیق شده و برای شاخص‌های مذکور ضرایب اهمیتی مطابق جدول پیش رو در نظر گرفته است. کلیه استان‌های کشور از منظر این

شاخص‌ها و ضرایب اهمیت آن بررسی شده و پس از اندازه‌گیری مقدار شاخص‌ها با یکدیگر مقایسه شده و در نهایت بر اساس معیار ارائه‌شده اولویت‌بندی شده‌اند.

لازم به ذکر است با توجه به کوچک بودن ارقام شاخص‌ها، به منظور کاهش ارقام اعشاری و تبدیل مقادیر به اعداد صحیح، تمامی ضرایب اهمیت در عدد ده ضرب شده و مجموع امتیازها ۱۰۰۰ در نظر گرفته شده است.

جدول ۴۴. شاخص‌ها، ضرایب و نحوه محاسبه شاخص‌ها

رتبه	شاخص اصلی	شاخص فرعی	امتیاز شاخص	اثر شاخص	فرمول امتیازدهی	ضریب اهمیت
۱	جمعیت	جمعیت مخاطب	از بیست هزار نفر تا هفتاد هزار نفر ۲۰ امتیاز، به ازای هر ۵۰ هزار نفر مازاد بر ۷۰ هزار نفر، ۱۰ امتیاز	مستقیم	MAX	۲۶
۲		جمعیت مرد در سن ورود (۱۵-۲۴ سال)	هر ۱۵ نفر یک امتیاز	مستقیم	MAX	۸
۳		جمعیت اهل سنت	نسبت جمعیت اهل سنت به کل جمعیت شهرستان ضرب در ۳۰ اگر بیش از ۵۰ درصد بود کل امتیاز را می‌گیرد	مستقیم	MAX	۳
۴		جمعیت فرق و ادیان	با توجه به کمیت و نوع فرق و ادیان با معیارهای معاونت تبلیغ هر شهرستان حداکثر ۲۰ امتیاز مشابه اهل سنت	مستقیم	MAX	۲
۵	نیروی انسانی	طلاب فعال (در حال تحصیل)	به ازای هر ۵۰ طلبه کسری نسبت به وضعیت مطلوب (۱:۵۰۰) یک امتیاز و حداکثر ۴۰ امتیاز	معکوس	MIN	۴
۶		طلاب دانش‌آموخته و شاغل	هر ۷۰ نفر یک امتیاز و حداکثر ۷۰ امتیاز	معکوس	MIN	۷
۸		اساتید	هر استاد سه امتیاز حداکثر ۹۰ امتیاز	معکوس	MIN	۸
۹		شرکت‌کننده	نسبت شرکت‌کنندگان در شهرستان به بیشترین شرکت‌کننده در کشور ضرب درصد برابر امتیاز مکتسبه	معکوس	MIN	۵
۱۰		جذب‌شده	نسبت پذیرش‌شده در شهرستان به بیشترین پذیرش‌شده کشور ضرب در ۱۵۰، مساوی امتیاز مکتسبه	معکوس	MIN	۷

۵	MIN	معکوس	سفیران=۵ سطح ۱=۷ سطح ۲=۱۰	تعداد واحد آموزشی	واحد آموزشی	۱۱
	MIN	معکوس	سطح ۳=۱۵ سطح چهار=۲۰	سطح واحد آموزشی		۱۲
۲	MAX	مستقیم	هر شهرستان حداکثر ۲۰ امتیاز	مساجد و حسینیه	اماکن مذهبی	۱۳
۲	MAX	مستقیم	هر شهرستان حداکثر ۲۰ امتیاز	امام زاده و بقاع متبرکه		۱۴
۲	MAX	مستقیم	هر شهرستان حداکثر ۲۰ امتیاز	مدارس آموزش و پرورش	سازمان‌های علمی و اداری	۱۵
۲	MAX	مستقیم	هر شهرستان حداکثر ۲۰ امتیاز	مؤسسات آموزشی عالی		۱۶
۱	MAX	مستقیم	هر شهرستان حداکثر ۱۰ امتیاز	ادارات		۱۷
۱	MAX	مستقیم	هر شهرستان حداکثر ۱۰ امتیاز	کارخانه‌های (بالای ۵۰ نفر کارکن)	واحد های اقتصادی	۱۸

۱۹	وضعیت فرهنگی مذهبی	مدارس اهل سنت	هر مدرسه ۵ امتیاز	مستقیم	MAX	۵	
۲۰		سطح فعالیت‌های فرق و ادیان	هر شهرستان حداکثر ۵ امتیاز	معکوس	MIN	۳	
۲۱		سطح اطلاعات دینی مردم	هر شهرستان حداکثر ۲ امتیاز	معکوس	MIN		
۲۲		پیشینه تاریخی (دینی و حوزوی منطقه)	هر شهرستان حداکثر ۲ امتیاز	مستقیم	MAX		
۲۳		علمای بزرگ و نخبگان منطقه	هر شهرستان حداکثر ۳ امتیاز	مستقیم	MAX		
۲۴		ظرفیت علمی منطقه	هر شهرستان حداکثر ۳ امتیاز	مستقیم	MAX		
۲۵	محیط جغرافیایی	محرومیت	هر شهرستان حداکثر ۳۰ امتیاز	مستقیم	MAX	۳	
۲۶		فاصله از مرکز استان	هر شهرستان حداکثر ۲۰ امتیاز	مستقیم	MAX	۲	
۲۷		تعداد نقاط جمعیتی- شهری	هر شهرستان حداکثر ۱۰ امتیاز	مستقیم	MAX	۱	
۲۸		تعداد نقاط جمعیتی- روستایی	هر شهرستان حداکثر ۱۰ امتیاز	مستقیم	MAX	۱	
جمع							۱۰۰

در جدول فوق فرمول امتیازدهی از روابط زیر محاسبه می‌شود:

MAX: امتیاز کسب‌شده هر استان در شاخص مورد نظر، تقسیم بر بیشترین امتیاز کسب‌شده در بین استان‌ها می‌شود.

MIN: کمترین امتیاز کسب‌شده در بین استان‌ها در شاخص مورد نظر، تقسیم بر امتیاز کسب‌شده هر استان در شاخص می‌شود.

نکته‌ای که در روابط فوق باید مد نظر قرار گیرد این است که در فرمول MAX به طور منطقی، استانی که در شاخص مورد بررسی، بیشترین امتیاز را گرفته باشد، بیشترین مقدار نهایی این شاخص را خواهد گرفت و بقیه استان‌ها در مرتبه بعد آن قرار خواهند داشت. به طور مشابه در فرمول MIN، به دلیل معکوس بودن اثر این شاخص و این امر بدیهی که استانی که امتیاز کمتری بیاورد باید در نتیجه نهایی این شاخص، بالاتر از استان‌های با امتیاز بیشتر قرار گیرد، لذا استانی که کمترین امتیاز شاخص را گرفته

باشد بیشترین مقدار نهایی این شاخص را خواهد گرفت و بقیه استان‌ها در مرتبه بعد آن قرار می‌گیرند.

همچنین برای جلوگیری از مواجهه با اعداد اعشاری این دو فرمول در نهایت در عدد ۱۰ ضرب شده و در ضریب اهمیت شاخص متناظر ضرب شده و جمع نهایی این امتیازها برای هر استان جایگاه کمی استان‌ها را در مجموعه این شاخص‌ها به دست می‌دهد.

جدول ۴۴. محاسبه امتیاز استان‌ها از شاخص‌های آموزشی

ردیف	استان		جمعیت				نیروی انسانی				واحد آموزشی	امکان مذهب		سازمان‌های علمی اداری و اقتصادی				وضعیت فرهنگی مذهبی		وضعیت جغرافیایی				جمع‌الجمیع
	شاخص	ضربا اهمیت	جمعیت ۹۵	جمعیت ۹۵ و ۱۰۰	احداث مسکن	سازمان اداری و فرهنگ	طایفه در حال تحصیل	طلایه شاغل و دانش‌آموزانه	استادان	شرکت کننده	بازنویس شده	امکان مذهب	امکان مذهب	انجمن‌ها	کتابخانه	کتابخانه	کتابخانه	وضعیت فرهنگی مذهبی	وضعیت فرهنگی مذهبی	وضعیت جغرافیایی	نقاط جمعیتی و سوانی	نقاط جمعیتی و سوانی	نقاط جمعیتی و سوانی	
۱	آذربایجان شرقی	۹۴	۸	۳۷	۵	۷	۴	۷	۸	۵	۷	۲	۵	۲	۲	۲	۲	۵	۱۵	۲	۵	۵	۵	۵۰
۲	آذربایجان غربی	۸۳	۱۶	۱۳	۳۰	۱۳	۱۲	۱۲	۵۵	۱۴	۱۱	۱۴	۷	۱	۱	۱	۱	۲	۱۳	۱۲	۴	۵	۴	۳۰
۳	اردبیل	۳۵	۵	۱	۱	۸	۴	۹	۳۶	۱۴	۲۷	۷	۵	۲	۵	۵	۴	۵	۱۲	۵	۲	۲	۲	۱۱۱
۴	اصفهان	۱۴	۳۳	۵	۵	۹	۱۲	۲	۲۴	۳۷	۸	۵	۱۹	۶	۱۲	۶	۸	۵	۲۴	۱	۷	۲	۲	۲۳۳
۵	البرز	۵۵	۱۷	۵	۵	۱۳	۹	۴	۱۷	۶	۱۸	۲۸	۱	۴	۱	۴	۱	۵	۱۳	۲	۲	۱	۱	۱۴۰
۶	ایلام	۲۰	۴	۵	۵	۵	۲	۵	۸۰	۳۷	۳۹	۵	۲	۱	۳	۵	۳	۵	۱۵	۲	۲	۲	۲	۲۱۰
۷	بوشهر	۳۴	۷	۱۴	۴	۱۴	۴	۱۴	۳۳	۲۱	۳۱	۵	۵	۵	۴	۴	۴	۲	۲۰	۲	۲	۲	۲	۲۵۰
۸	تهران	۲۶۰	۸۰	۵	۵	۲۰	۴۰	۲	۹	۵	۴	۳	۱۰	۵	۱۰	۱۰	۶	۵	۱۹	۳	۴	۱	۱	۴۹۴
۹	چهارمحال و بختیاری	۲۵	۷	۵	۵	۱۳	۲	۳۵	۲۲	۱۹	۲۷	۱۷	۴	۲	۴	۴	۱	۳	۳	۳	۳	۳	۳	۱۹۹
۱۰	خراسان جنوبی	۲۴	۷	۴	۴	۷	۲	۷	۸۰	۴۵	۵	۷	۱	۴	۴	۴	۴	۲	۵	۲	۹	۲	۲	۴۲۶
۱۱	خراسان رضوی	۱۵۲	۴۸	۱	۴	۶	۱۷	۳	۵	۴۲	۱۳۷	۲۰	۲۰	۶	۱۷	۲۰	۹	۲	۵	۱۲	۶	۶	۶	۷۱۴
۱۲	خراسان شمالی	۲۵	۸	۲	۲	۴	۳	۶	۵	۸۳	۵	۴	۴	۲	۴	۴	۴	۵	۱۲	۵	۲	۲	۲	۱۸۰
۱۳	خوزستان	۱۷	۴۰	۵	۵	۱۰	۱۱	۵	۱۳	۱۱	۵	۲	۱۲	۲	۵	۱	۹	۵	۱۶	۷	۶	۶	۶	۳۰۵
۱۴	زنجان	۲۸	۸	۵	۵	۱۰	۲	۱۲	۲۲	۲	۱۷	۵	۵	۲	۱	۲	۲	۱۷	۹	۴	۲	۲	۲	۱۷۰

ردیف	نام شخص	جمعیت	نیروی انسانی				واحد آموزشی	اماکن مذهبی	سازمان های علمی اداری و اقتصادی				وضعیت فرهنگی مذهبی	وضعیت جغرافیایی			نقاط جمعیتی																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																				
			سازمان های علمی اداری و اقتصادی	وضعیت فرهنگی مذهبی	وضعیت جغرافیایی	نقاط جمعیتی			جمعیت ۹۵	سن و روز ۹۵	اهل سنت	سازمان های علمی اداری و اقتصادی																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																																									
														استان	شهرک کهنه	پایه های مذهبی		مسجد	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه	مدرسه

نتیجه اولویت‌بندی استان‌ها:

با توجه به ضرایب اهمیت و امتیازات شاخص‌ها که از طریق محاسبه امتیاز شاخص‌ها به دست آمده است، استان‌ها به ترتیب بیشترین امتیاز کسب‌شده، با هدف تأسیس، گسترش و یا ارتقای سطح کمی و کیفی واحدهای آموزشی به شرح زیر اولویت‌بندی می‌شوند.

استان‌های خراسان رضوی، شمالی و جنوبی و اصفهان، به دلیل وجود مدیریت حوزه مستقل، در این جدول اولویت‌بندی نمی‌شوند و سایر استان‌ها بر اساس امتیاز حاصله به صورت زیر اولویت‌بندی می‌شوند:

امتیاز ۳۰۰ به بالا	اولویت اول
امتیاز ۲۵۰ تا ۳۰۰	اولویت دوم
امتیاز ۱۵۰ تا ۲۵۰	اولویت سوم
امتیاز کمتر از ۱۵۰	اولویت چهارم

ذکر این نکته ضروری است که این امتیازات در سطح استان‌ها، نشان از میزان

نیاز به وجود حوزه‌های علمیه و طلاب در آن استان‌ها است. به عبارت دیگر این اولویت‌بندی در جهت‌گیری تصمیمات مرتبط با تأسیس، گسترش و ارتقای واحدهای آموزشی در استان‌ها مؤثر خواهد.

همان‌طور که ملاحظه می‌شود استان‌های کشور به ترتیب زیر اولویت‌بندی می‌شوند:

ردیف	اولویت	نام استان‌های مشمول
۱	اول	تهران، کردستان، سیستان و بلوچستان، فارس، کرمان، آذربایجان غربی، خوزستان
۲	دوم	گلستان، کرمانشاه، هرمزگان، مازندران، آذربایجان شرقی، بوشهر، گیلان
۳	سوم	کهگیلویه و بویراحمد، اردبیل، ایلام، چهارمحال و بختیاری، مرکزی، لرستان، البرز، همدان، قزوین، زنجان، یزد، سمنان
۴	چهارم	قم

همان‌طور که قبلاً ذکر شد، اولویت‌بندی فوق از لحاظ شاخص‌های مصرح در کلیات طرح آمایش، به نوعی اولویت‌بندی استان‌ها را در تأسیس و گسترش واحدهای حوزوی نشان می‌دهد. به عبارت دیگر با توجه به جمیع جهات، استان‌های اولویت اول در مقایسه با استان‌های واقع در اولویت‌های بعدی در اجازه تأسیس و گسترش واحدهای

حوزوی دارای رجهان بالاتری هستند. به همین ترتیب استان‌های واقع در اولویت‌های بعدی نیز در مرتبه بعدی قرار دارند.

جدول ۴۵. اولویت‌بندی استان‌ها با توجه به امتیازات

ردیف	استان	امتیاز نهایی	اولویت
۱	خراسان رضوی	۷۱۴	-
۲	تهران	۴۹۷	۱
۳	خراسان جنوبی	۴۲۶	-
۴	کردستان	۳۹۹	۱
۵	سیستان و بلوچستان	۳۸۴	۱
۶	فارس	۳۴۳	۱
۷	اصفهان	۳۳۷	-
۸	کرمان	۳۳۲	۱
۹	آذربایجان غربی	۳۲۷	۱
۱۰	خوزستان	۳۰۵	۱
۱۱	گلستان	۲۸۲	۲
۱۲	کرمانشاه	۲۷۰	۲
۱۳	هرمزگان	۲۷۰	۲
۱۴	مازندران	۲۶۷	۲
۱۵	آذربایجان شرقی	۲۶۳	۲
۱۶	بوشهر	۲۵۰	۲
۱۷	گیلان	۲۴۵	۲
۱۸	کهگیلویه و بویراحمد	۲۲۱	۳
۱۹	اردبیل	۲۱۱	۳
۲۰	ایلام	۲۱۰	۳

۳	۱۹۹	چهارمحال و بختیاری	۲۱
۳	۱۸۵	مرکزی	۲۲
۳	۱۸۲	لرستان	۲۳
۳	۱۸۰	البرز	۲۴
-	۱۸۰	خراسان شمالی	۲۵
۳	۱۷۹	همدان	۲۶
۳	۱۷۵	قزوین	۲۷
۳	۱۷۰	زنجان	۲۸
۳	۱۵۷	یزد	۲۹
۳	۱۵۱	سمنان	۳۰
۴	۷۹	قم	۳۱

۲. اولویت‌بندی استان‌ها براساس «ظرفیت‌ها» و «نیازها»

پس از بررسی‌ها و مطالعات متعدد انجام‌شده در مورد الگوی مطلوب اولویت‌بندی استان‌ها، مشخص شد که هر الگویی که تدوین شود، دو موضوع «ظرفیت‌ها» و «نیازها» در هر استان، باید مورد توجه قرار گیرد.

به طور مشخص به سه دلیل می‌توان از مجموعه شاخص‌های دیگری، برای اولویت‌بندی استان‌ها در تأسیس و توسعه

واحدهای حوزوی استفاده نمود.

۱) **تعدد متغیرها:** در متون علمی به اثبات رسیده

است که در بررسی علمی پدیده‌ها، اگر بتوان رفتار پدیده‌ای را با متغیرها و شاخص‌های کمتری بررسی کرد این امر بر بررسی پدیده با متغیرهای بیشتر ارجحیت دارد. به عبارتی اصل، بر امساک استفاده از متغیرها و شاخص‌ها در بررسی رفتار پدیده‌هاست.

۲) **وجود اطلاعات:** زمانی بررسی یک پدیده توسط

متغیرها امکان‌پذیر است که مقادیر متغیر، هم قابل اندازه‌گیری بوده و هم در دسترس باشد. به عبارتی متغیرهایی که انتزاعی و یا کیفی بوده و قابلیت اندازه‌گیری نداشته باشند و حتی اگر قابل اندازه‌گیری باشند عملاً اطلاعات آن‌ها در دسترس نباشد و یا تهیه آن بسیار پرهزینه باشد، امکان به‌کارگیری آن‌ها در بررسی پدیده وجود ندارد.

۳) **جامعیت متغیرها:** در بررسی پدیده‌ها متغیرهایی

که به‌درستی بتوانند همه ابعاد پدیده را مد نظر قرار دهند بهتر می‌توانند به تبیین رفتار

پدیده کمک کنند.

با توجه به دلایل فوق و ذکر این نکته که مطالعات حاضر، مبتنی بر مسئله مورد بررسی، یعنی «چگونگی استقرار واحدهای حوزوی کشور» بوده و با رویکرد نیاز جامعه به روحانی، در قالب کارویژه‌های روحانیت، انجام شده است، لذا مجموعه شاخص‌های مصوب کلیات طرح آمایش، کاستی‌هایی دارد که آن‌ها را می‌توان با مجموعه شاخص‌های زیر جایگزین نمود که هم از «تعدد متغیرها» جلوگیری شده و هم «جامعیت» داشته و هم «اطلاعات» آن‌ها در دسترس باشد.

با بررسی‌های متعدد انجام‌شده شاخص‌های زیر می‌تواند در دو بعد «ظرفیت-ها» و «نیازها»، استان‌ها را مؤثرتر مورد بررسی قرار دهد.

جدول ۴۶. متغیرهای مورد استفاده برای اولویت بندی استان‌ها

ردیف	نام متغیر	واحد	تعریف	اثر در مدل	محور اندازه‌گیری
۱	سرانه جمعیتی مدارس علمیه	باب	تعداد مدارس علمیه بلند و کوتاه مدت موجود به ازای یک صد هزار نفر جمعیت	معکوس	ظرفیت‌ها
۲	نسبت ظرفیت مطلوب پذیرش به ظرفیت پذیرش موجود	درصد	میانگین مطلوب سالانه پذیرش طلبه به ظرفیت پذیرشی موجود	مستقیم	ترکیبی
۳	نسبت کسری طلبه مورد نیاز در افق طرح	درصد	تعداد کسری طلبه مورد نیاز به کل طلبه مورد نیاز در افق طرح	مستقیم	نیازها

با توجه به موارد ذکرشده در جدول بالا، همچنین به دلیل تفاوت واحدهای اندازه‌گیری متغیرها، از مقدار رتبه استان‌ها در هر یک از متغیرها استفاده می‌شود. ذکر این نکته نیز لازم است که متغیر اول «سرانه جمعیت مدارس علمیه» با توجه به ماهیت آن، یک متغیر با اثر معکوس در مدل است یعنی هر چه مقدار این متغیر بیشتر باشد باید در مدل امتیاز کمتری بگیرد. یعنی برای رتبه‌بندی استان‌ها باید به صورت معکوس رتبه‌بندی شود به عبارتی استان

با کمترین مقدار، رتبه اول را دارد و به ترتیب بقیه استان‌ها در مرتبه بعد قرار می‌گیرند. در مورد دو متغیر دیگر عکس این رویه است. یعنی استان با بیشترین مقدار رتبه اول را دارد و بقیه استان‌ها در مرتبه بعد قرار دارند.

در انتها استان‌ها از منظر این سه متغیر و رتبه آن‌ها، با یکدیگر جمع شده و به ترتیب کمترین مجموع رتبه‌ها مرتب می‌گردند. بر این اساس استانی که کمترین مجموع رتبه‌ها را داشته باشد در اولویت اول برای تأسیس و توسعه واحدهای حوزوی قرار می‌گیرد و استان‌های بعد در اولویت‌های بعدی قرار دارند.

مقادیر هر یک از متغیرهای و مقدمات محاسبه آن‌ها در جداول ادامه ارائه شده است و در انتها جدول جمع‌بندی مقادیر متغیرها و رتبه‌های هر استان و مجموع رتبه‌ها بیان شده است.

یکی از ظرفیت‌های مهم در استان‌ها تعداد واحدهای حوزوی یا مدارس علمیه است،

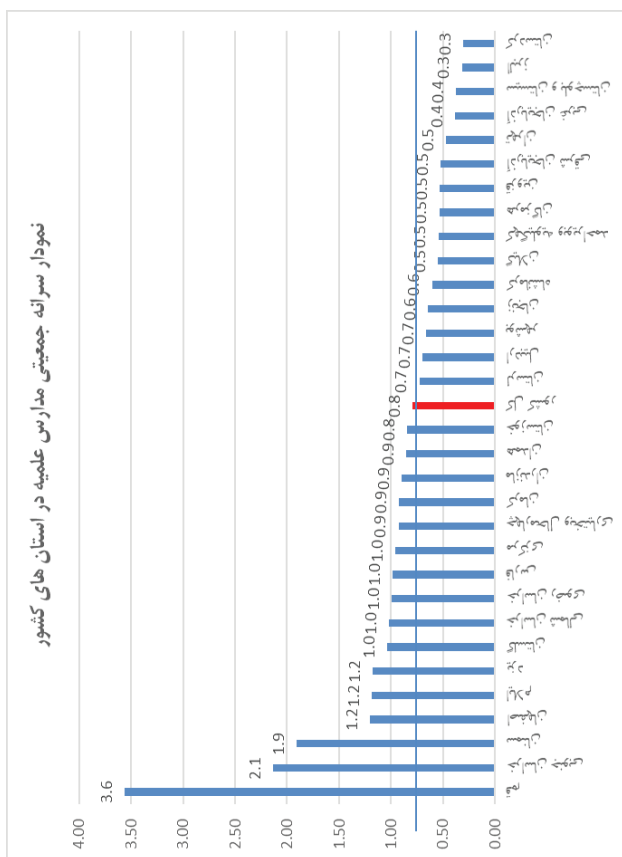
اما به منظور مقایسه پذیر کردن این متغیر در استان‌ها، سرانه مدارس علمیه به ازای یکصد هزار نفر جمعیت، متغیری است که توزیع عمومی مدارس علمیه در سطح کشور و میزان برخورداری استان‌ها را در این ظرفیت نشان می‌دهد. (جدول ۴۷)

جدول ۴۷. وضعیت استان‌های کشور در سرانه جمعیتی مدارس علمیه

ردیف	استان	جمعیت	تعداد مدرسه	سرانه جمعیتی مدارس علمیه	رتبه استان
۱	آذربایجان شرقی	۳۹۸۵۰۰۰	۲۱	۰,۵۳	۶
۲	آذربایجان غربی	۳۳۵۷۰۰۰	۱۳	۰,۳۹	۴
۳	اردبیل	۱۲۸۹۰۰۰	۹	۰,۷۰	۱۴
۴	اصفهان	۵۲۳۹۰۰۰	۶۳	۱,۲۰	۲۸
۵	البرز	۲۸۱۶۰۰۰	۹	۰,۳۲	۲
۶	ایلام	۵۹۲۰۰۰	۷	۱,۱۸	۲۶
۷	بوشهر	۱۲۰۹۰۰۰	۸	۰,۶۶	۱۳
۸	تهران	۱۳۶۳۶۰۰۰	۶۴	۰,۴۷	۵
۹	چهارمحال و بختیاری	۹۶۹۰۰۰	۹	۰,۹۳	۲۰
۱۰	خراسان جنوبی	۷۹۶۰۰۰	۱۷	۲,۱۴	۳۰
۱۱	خراسان رضوی	۶۶۶۲۰۰۰	۶۶	۰,۹۹	۲۲
۱۲	خراسان شمالی	۸۸۴۰۰۰	۹	۱,۰۲	۲۴
۱۳	خوزستان	۴۸۳۱۰۰۰	۴۱	۰,۸۵	۱۶
۱۴	زنجان	۱۰۸۴۰۰۰	۷	۰,۶۵	۱۲

۲۹	۱,۹۱	۱۴	۷۳۴۰۰۰	سمنان	۱۵
۳	۰,۳۸	۱۱	۲۹۱۲۰۰۰	سیستان و بلوچستان	۱۶
۲۲	۰,۹۹	۴۹	۴۹۵۹۰۰۰	فارس	۱۷
۷	۰,۵۴	۷	۱۳۰۷۰۰۰	قزوین	۱۸
۳۱	۳,۵۶	۴۸	۱۳۴۷۰۰۰	قم	۱۹
۱	۰,۳۰	۵	۱۶۴۱۰۰۰	کردستان	۲۰
۱۹	۰,۹۲	۳۰	۳۲۵۶۰۰۰	کرمان	۲۱
۱۱	۰,۶۱	۱۲	۱۹۷۸۰۰۰	کرمانشاه	۲۲
۷	۰,۵۴	۴	۷۳۴۰۰۰	کهگیلویه و بویراحمد	۲۳
۲۵	۱,۰۴	۲۰	۱۹۲۵۰۰۰	گلستان	۲۴
۱۰	۰,۵۵	۱۴	۲۵۵۳۰۰۰	گیلان	۲۵
۱۵	۰,۷۳	۱۳	۱۷۸۳۰۰۰	لرستان	۲۶
۱۸	۰,۹۰	۳۰	۳۳۳۹۰۰۰	مازندران	۲۷
۲۱	۰,۹۶	۱۴	۱۴۵۶۰۰۰	مرکزی	۲۸
۷	۰,۵۴	۱۰	۱۸۶۱۰۰۰	هرمزگان	۲۹
۱۶	۰,۸۵	۱۵	۱۷۶۱۰۰۰	همدان	۳۰
۲۶	۱,۱۸	۱۴	۱۱۸۹۰۰۰	یزد	۳۱
-	۰,۸۰	۶۵۳	۸۲۰۸۴۰۰۰	جمع	

متغیر دیگری که هم نشانگر ظرفیت استان‌ها بوده و هم نیاز استان‌ها را به نوعی نشان می‌دهد «نسبت ظرفیت مطلوب پذیرش به ظرفیت آموزشی موجود مدارس علمیه» است. این نسبت از تقسیم دو متغیر به دست می‌آید.

نخست میانگین سالانه پذیرش مطلوب طلبه است که بر اساس برآورد انجام‌شده برای نیاز هر استان به طلبه در افق طرح به طور سالانه محاسبه می‌شود. متغیر دوم مجموع ظرفیت پذیرش سالانه موجود واحدهای آموزشی است.

به طور منطقی هر چه این نسبت بزرگ‌تر باشد استان در این شاخص نیازمند به توسعه و تأسیس بیشتر واحد آموزشی است. نتیجه محاسبه این شاخص برای استان‌ها در جدول ۴۸ ارائه شده است.

جدول ۴۸. اولویت‌بندی استان‌ها در شاخص نسبت ظرفیت مطلوب

پذیرش به ظرفیت پذیرش طلبه

رتبه استان	استان	میانگین مطلوب پذیرش سالانه طلبه	ظرفیت پذیرش سالانه موجود طلبه	نسبت ظرفیت مطلوب پذیرش به ظرفیت پذیرش
۱	کردستان	۳۸۸	۱۷۱	۲۲۷٪
۲	کرمانشاه	۵۳۳	۳۵۵	۱۵۰٪
۳	قزوین	۲۶۰	۱۹۷	۱۳۲٪
۴	کهگیلویه و بویراحمد	۱۷۶	۱۴۷	۱۲۰٪
۵	آذربایجان غربی	۵۹۲	۵۱۰	۱۱۶٪
۶	زنجان	۱۷۹	۱۸۴	۹۷٪
۷	تهران	۲۰۷۲	۲۱۸۲	۹۵٪
۸	اردبیل	۲۴۴	۲۶۶	۹۲٪
۹	گیلان	۵۴۵	۶۲۷	۸۷٪
۱۰	هرمزگان	۳۵۳	۴۰۷	۸۷٪
۱۱	ایلام	۱۵۴	۱۸۹	۸۱٪
۱۲	سیستان و بلوچستان	۵۷۸	۷۱۳	۸۱٪
۱۳	لرستان	۳۳۱	۴۱۴	۸۰٪
۱۴	البرز	۴۶۱	۶۵۶	۷۰٪
۱۵	مازندران	۵۸۱	۸۶۶	۶۷٪
۱۶	آذربایجان شرقی	۶۰۲	۹۱۰	۶۶٪
۱۷	گلستان	۳۱۵	۵۱۶	۶۱٪
۱۸	بوشهر	۲۵۲	۴۱۷	۶۰٪
۱۹	مرکزی	۲۹۳	۴۹۸	۵۹٪
۲۰	چهارمحال و بختیاری	۱۹۴	۳۴۶	۵۶٪
۲۱	خوزستان	۷۷۸	۱۴۶۱	۵۳٪
۲۲	همدان	۲۴۶	۴۸۹	۵۰٪

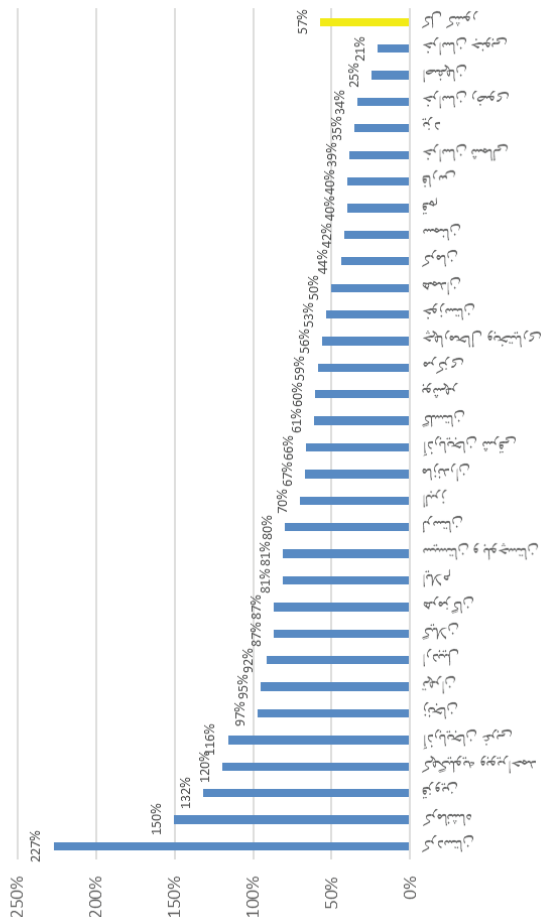

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

۲۳	کرمان	۴۳۰	۹۷۴	%۴۴
۲۴	سمنان	۱۷۰	۴۰۵	%۴۲
۲۵	قم	۱۱۱۰	۲۷۶۵	%۴۰
۲۶	فارس	۸۶۱	۲۱۶۵	%۴۰
۲۷	خراسان شمالی	۱۷۴	۴۵۰	%۳۹
۲۸	یزد	۲۰۳	۵۷۱	%۳۵
۲۹	خراسان رضوی	۹۴۳	۲۸۰۰	%۳۴
۳۰	اصفهان	۶۲۷	۲۵۵۷	%۲۵
۳۱	خراسان جنوبی	۱۴۰	۶۸۰	%۲۱
	جمع	۱۴۷۸۴	۲۵۸۸۸	%۵۷

نمودار نسبت ظرفیت مطلوب پذیرش به ظرفیت پذیرش موجود طلبه

یکی از موضوعات مهم در بازنگری مطالعات آمایش، انطباق تأسیس و توسعه واحدهای حوزوی در سطح کشور، با نیاز مناطق جغرافیایی به طلبه بر اساس کارویژه‌های روحانیت است. بر این مبنا در بخش دوم این مطالعات، برآورد طلبه مورد نیاز کارویژه‌های روحانیت تا افق ۱۴۱۴ در ۱۰ عرصه زیر و در قالب ۷۲ کارویژه برآورد شد.

در ادامه برآورد طلبه برای کارویژه‌های روحانیت در هر استان نیز به طور جداگانه مورد بررسی و برآورد قرار گرفت. در این بخش از گزارش، با توجه به تعداد طلبه موجود هر استان و نیز طلبه مورد نیاز استان‌ها در کارویژه‌های روحانیت، برآوردی از کسری طلبه مورد نیاز در افق طرح صورت گرفت. در این برآورد متناسب با وضعیت هر استان ضریبی به عنوان ریزش طلبه موجود در نظر گرفته شده است. کسری طلبه مورد نیاز در هر استان، به معنی تعداد طلبه‌ای است که استان علاوه بر طلاب موجود برای فعالیت

در کارویژه‌های روحانیت در همان استان نیاز دارد که یا باید خود تربیت کند و یا با کمک سایر مراکز حوزوی استان‌های دیگر نسبت به تربیت این تعداد طلبه اهتمام نماید. در جدول ۵۰ استان‌ها بر اساس نسبت کسری طلبه به کل طلبه مورد نیاز اولویت‌بندی شده است.

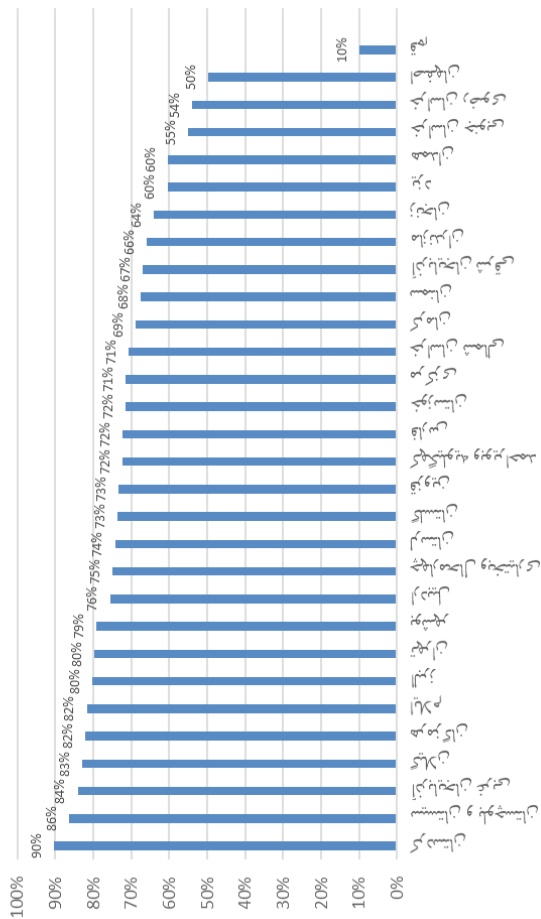
معیار اولویت‌بندی استان‌ها نیز، نسبت کسری طلبه به کل طلبه مورد نیاز بوده است. به این مبنا استان‌ها به ترتیب زیر اولویت‌بندی شده‌اند:

جدول ۴۹. معیار اولویت‌بندی استان‌ها

اولویت	نسبت کسری طلبه به کل طلبه مورد نیاز	ردیف
اول	بالای ۷۶ درصد	۱
دوم	بین ۷۱ تا ۷۵ درصد	۲
سوم	بین ۶۱ تا ۷۰ درصد	۳
چهارم	کمتر از ۶۰ درصد	۴

نمودار کسری طلبه مورد نیاز در افق طرح

جدول ۵۰. اولویت‌بندی استان‌ها در تأمین کسری طلبه مورد نیاز

کارویژه‌های روحانیت

رتبه استان	استان	طلبه موجود	طلبه مورد نیاز برای کارویژه‌ها	کسری طلبه	نسبت کسری طلبه به کل نیاز
۱	کردستان	۷۵۹	۶۳۴۴	۵۷۳۷	%۹۰
۲	کرمانشاه	۱۳۴۱	۸۹۵۸	۷۸۸۵	%۸۸
۳	سیستان و بلوچستان	۱۶۹۴	۹۸۹۴	۸۵۳۹	%۸۶
۴	آذربایجان غربی	۲۰۶۵	۱۰۳۹۶	۸۷۴۴	%۸۴
۵	گیلان	۲۰۶۷	۹۷۰۵	۸۰۵۱	%۸۳
۶	هرمزگان	۱۴۲۵	۶۳۶۳	۵۲۲۳	%۸۲
۷	ایلام	۶۳۶	۲۷۸۰	۲۲۷۲	%۸۲
۸	البرز	۲۱۰۵	۸۵۰۱	۶۸۱۷	%۸۰
۹	تهران	۹۷۵۱	۳۸۴۳۴	۳۰۶۳۳	%۸۰
۱۰	بوشهر	۱۲۱۸	۴۶۹۲	۳۷۱۸	%۷۹
۱۱	اردبیل	۱۴۵۴	۴۷۶۷	۳۶۰۴	%۷۶
۱۲	چهارمحال و بختیاری	۱۱۹۸	۳۸۲۵	۲۸۶۷	%۷۵
۱۳	لرستان	۲۱۱۶	۶۵۸۱	۴۸۸۸	%۷۴
۱۴	گلستان	۲۰۹۹	۶۳۳۷	۴۶۵۸	%۷۳
۱۵	قزوین	۱۷۳۸	۵۲۲۸	۳۸۳۸	%۷۳
۱۶	کهگیلویه و بویراحمد	۱۲۴۱	۳۵۹۰	۲۵۹۸	%۷۲
۱۷	فارس	۶۱۱۶	۱۷۶۲۱	۱۲۷۲۸	%۷۲
۱۸	خوزستان	۵۷۱۷	۱۶۰۷۷	۱۱۵۰۴	%۷۲
۱۹	مرکزی	۲۱۷۳	۶۰۷۴	۴۳۳۵	%۷۱
۲۰	خراسان شمالی	۱۳۴۲	۳۶۵۳	۲۵۸۰	%۷۱
۲۱	کرمان	۳۶۰۵	۹۴۴۶	۶۳۶۲	%۶۹
۲۲	سمنان	۱۵۰۹	۳۷۲۴	۲۵۱۷	%۶۸

۲۳	آذربایجان شرقی	۵۴۹۴	۱۳۲۸۹	۸۸۹۴	%۶۷
۲۴	مازندران	۵۵۶۹	۱۳۰۵۱	۸۵۹۶	%۶۶
۲۵	زنجان	۱۸۴۹	۴۱۲۴	۲۶۴۵	%۶۴
۲۶	یزد	۲۴۴۷	۴۹۵۳	۲۹۹۵	%۶۰
۲۷	همدان	۲۹۹۶	۶۰۳۵	۳۶۳۸	%۶۰
۲۸	خراسان جنوبی	۲۱۲۴	۳۷۷۳	۲۰۷۴	%۵۵
۲۹	خراسان رضوی	۱۴۷۹۹	۲۵۷۷۳	۱۳۹۳۴	%۵۴
۳۰	اصفهان	۱۱۷۱۳	۱۸۶۳۶	۹۲۶۶	%۵۰
۳۱	قم	۲۳۹۳۹	۱۶۴۱۳	۱۶۴۱	%۱۰
	جمع	۱۲۴۲۹۹	۲۹۸۸۴۰	۲۰۳۷۸۰	%۶۸

با توجه به رتبه‌بندی استان‌ها در سه متغیر ذکرشده، یکی از روش‌های متداول در رتبه‌بندی، روش مجموع رتبه‌ها است. در این روش برای هر استان سه رتبه از سه متغیر به دست آمده است. جمع جبری این سه رتبه برای هر استان يك عددی است که اگر مجدداً استان‌ها بر اساس این عدد مجموع، اولویت‌بندی شود به طور طبیعی استانی که کمترین اولویت را در سه شاخص قبلی داشته است کمترین مقدار و استانی که در هر سه شاخص بیشترین مقدار را اخذ کرده باشد بیشترین مجموع را نیز خواهد داشت.

ذکر این نکته لازم است شرط استفاده از این روش هم‌جهت بودن اولویت‌بندی‌ها است. به عبارتی اگر اولویت پایین‌تر به معنی رجحان بیشتر بر دیگران در تخصیص امکانات و منابع باشد در همه سه دسته اولویت‌بندی باید همین جهت برای رتبه‌بندی بین استان‌ها برقرار باشد.

مبتنی بر این روش، رتبه‌بندی استان‌های کشور از منظر سه متغیر بیان‌شده در جدول ۵۱ ارائه شده است. در این جدول جمع جبری رتبه‌ها برای هر استان و نیز رتبه‌بندی نهایی استان‌ها بر اساس این جمع جبری انجام شده است. به عبارتی اولویت‌بندی نهایی استان‌ها بر اساس سه متغیر در این جدول ارائه شده است.

ردیف	مجموع رتبه‌ها	اولویت	نام استان‌ها
۱	کمتر از ۲۵	اول	کردستان، کرمانشاه، سیستان و بلوچستان، تهران، البرز، گیلان، هرمزگان و قزوین
۲	بین ۲۵ تا ۵۰	دوم	کهگیلویه و بویراحمد، اردبیل، بوشهر، لرستان، زنجان، آذربایجان شرقی، و ایلام
۳	بین ۵۱ تا ۷۰	سوم	چهارمحال و بختیاری، خوزستان، گلستان، مازندران، مرکزی، کرمان، فارس، همدان

۴	بین ۷۱ تا ۹۰	چهارم	خراسان شمالی، سمنان، یزد، خراسان رضوی، قم، اصفهان، خراسان جنوبی
---	--------------	-------	--

چنانکه ذکر شد این اولویت‌بندی استان
می‌تواند مبنای:

۱. تأسیس و توسعه واحدهای حوزوی
 ۲. تأسیس و توسعه رشته‌ها و مقاطع تحصیلی
 ۳. جذب و پذیرش طلبه
- در مطالعات آمایش واحدهای حوزوی قرار
گیرد.

جدول ۵۱. رتبه استان‌ها براساس «ظرفیت‌ها» و «نیازها»

رتبه	استان	رتبه سرانه جمعیتی مدارس	رتبه ظرفیت مطلوب پذیرش به ظرفیت آموزشی	رتبه کسری طلبه	جمع رتبه‌ها	اولویت‌بندی نهایی
۱	کردستان	۱	۱	۱	۳	۱
۲	آذربایجان غربی	۴	۵	۴	۱۳	۱
۳	کرمانشاه	۱۱	۲	۲	۱۵	۱
۴	سیستان و بلوچستان	۳	۱۲	۳	۱۸	۱
۵	تهران	۵	۷	۹	۲۱	۱
۶	البرز	۲	۱۴	۸	۲۴	۱
۷	گیلان	۱۰	۹	۵	۲۴	۱
۸	هرمزگان	۸	۱۰	۶	۲۴	۱
۹	قزوین	۷	۳	۱۵	۲۵	۱

۲	۲۹	۱۶	۴	۹	کهگیلویه و بویراحمد	۱۰
۲	۳۳	۱۱	۸	۱۴	اردبیل	۱۱
۲	۴۱	۱۰	۱۸	۱۳	بوشهر	۱۲
۲	۴۱	۱۳	۱۳	۱۵	لرستان	۱۳
۲	۴۳	۲۵	۶	۱۲	زنجان	۱۴
۲	۴۵	۲۳	۱۶	۶	آذربایجان شرقی	۱۵
۲	۴۵	۷	۱۱	۲۷	ایلام	۱۶
۳	۵۲	۱۲	۲۰	۲۰	چهارمحال و بختیاری	۱۷
۳	۵۵	۱۸	۲۱	۱۶	خوزستان	۱۸
۳	۵۶	۱۴	۱۷	۲۵	گلستان	۱۹
۳	۵۷	۲۴	۱۵	۱۸	مازندران	۲۰
۳	۵۹	۱۹	۱۹	۲۱	مرکزی	۲۱
۳	۶۳	۲۱	۲۳	۱۹	کرمان	۲۲
۳	۶۵	۱۷	۲۶	۲۲	فارس	۲۳
۳	۶۶	۲۷	۲۲	۱۷	همدان	۲۴
۴	۷۱	۲۰	۲۷	۲۴	خراسان شمالی	۲۵
۴	۷۵	۲۲	۲۴	۲۹	سمنان	۲۶
۴	۸۰	۲۶	۲۸	۲۶	یزد	۲۷
۴	۸۱	۲۹	۲۹	۲۳	خراسان رضوی	۲۸
۴	۸۷	۳۱	۲۵	۳۱	قم	۲۹
۴	۸۸	۳۰	۳۰	۲۸	اصفهان	۳۰
۴	۸۹	۲۸	۳۱	۳۰	خراسان جنوبی	۳۱

در انتهای این مطلب، نتیجه دو نوع
اولویت‌بندی را می‌توان در کنار هم با یکدیگر

مقایسه نمود. نتیجه اولویت‌بندی انجام‌شده در دو معیار در جدول ۵۳ در ادامه ذکر شده است. چنانکه از این جدول ملاحظه می‌شود، در پنج استان اولویت اول، بر اساس ظرفیت‌ها و نیازها، به جز استان کرمانشاه، نتایج با اولویت‌بندی بر اساس شاخص‌های آمایش یکسان است.

همچنین در پنج استان انتهایی جدول با کنار گذاشتن استان‌های اصفهان و خراسان‌ها که در اولویت‌بندی آمایش به دلایل بیان‌شده اولویت‌بندی نشده‌اند، در بقیه استان‌ها نتایج اولویت‌بندی بر اساس شاخص‌های آمایش با اولویت‌بندی بر اساس ظرفیت‌ها و نیازها مشابه است. یعنی استان‌های همدان، یزد، سمنان و قم در اولویت‌های انتهایی برای تأسیس و توسعه در هر دو روش اولویت‌بندی قرار می‌گیرند.

به این ترتیب ملاحظه می‌شود همان‌طور که در دلایل استفاده از روش اولویت‌بندی بر اساس ظرفیت‌ها و نیازها بیان شد، با استفاده

از متغیرهای کمتر، جامع‌تر و در دسترس‌تر به لحاظ اطلاعات می‌توان به نتایج مشابهی با هزینه و زحمت و زمان کمتری نسبت به الگوهای پیچیده‌تر و با متغیرهای زیاد دست یافت.

بر این اساس به نظر می‌رسد در کل می‌توان از روش اولویت‌بندی بر اساس ظرفیت‌ها و نیازها به عنوان الگوی جایگزین اولویت‌بندی بر اساس شاخص‌های آمایش بهره برد. که البته این به عنوان یک نتیجه جانبی مطالعات آمایش محسوب شده و می‌تواند مورد استفاده مسئولان و تصمیم‌گیران قرار گیرد.

جدول ۵۳. مقایسه اولویت‌بندی استان‌ها در دو روش اولویت‌بندی

ردیف	استان	اولویت‌بندی بر اساس شاخص‌های آمایش	اولویت‌بندی بر اساس ظرفیت‌ها و نیازها
۱	کردستان	۱	۱
۲	آذربایجان غربی	۱	۱
۳	کرمانشاه	۲	۱
۴	سیستان و بلوچستان	۱	۱
۵	تهران	۱	۱
۶	البرز	۳	۱
۷	گیلان	۲	۱
۸	هرمزگان	۲	۱
۹	قزوین	۳	۱
۱۰	کهگیلویه و بویراحمد	۳	۲
۱۱	اردبیل	۳	۲
۱۲	بوشهر	۲	۲
۱۳	لرستان	۳	۲
۱۴	زنجان	۳	۲
۱۵	آذربایجان شرقی	۲	۲
۱۶	ایلام	۳	۲
۱۷	چهارمحال و بختیاری	۳	۳
۱۸	خوزستان	۱	۳
۱۹	گلستان	۲	۳
۲۰	مازندران	۲	۳
۲۱	مرکزی	۳	۳
۲۲	کرمان	۱	۳
۲۳	فارس	۱	۳

شورای عالی
حوزه‌های علمیه
مرکز مدیریت
حوزه‌های علمیه

۳	۳	همدان	۲۴
۴	-	خراسان شمالی	۲۵
۴	۳	سمنان	۲۶
۴	۳	یزد	۲۷
۴	-	خراسان رضوی	۲۸
۴	۴	قم	۲۹
۴	-	اصفهان	۳۰
۴	-	خراسان جنوبی	۳۱

